

Markku Salo
Suomen lasi elää 4
Lasin tekemisen kolmijako

Lasia tehdään ja suunnitellaan kolmesta eri lähtökohdasta ja eri tavoittein: design, studio-lasi ja vapaa taide.

Designin eräs tavoite on myynnin edistäminen. Design on keino erottautua kilpailijoista. Muotoilija on yksi osallinen pitkässä valmistusprosessissa. Tämä on selvästi suuremman yrityksen strategia.

Studiolasin tekeminen on oikeastaan elämäntapa, käsityöllinen elämäntapa. Tiimi on pieni, ja tekee koko prosessin itse.

Vapaan taiteen tekijälle lasi on yksi materiaali muiden joukossa. Taiteilijan päämääränä on löytää aine sanottavalleen, siksi se voisi olla muukin kuin lasi. Sisältö määrää.

DESIGN

Suomessa ei ole nykyisellään enää mahdollisuuksia lasin halpaan massatuotantoon. Kustannusrakenne ja palkkakulut ovat ajaneet tilanteen tähän. Ongelma on käännetty hyveeksi: nyky-Suomi tuottaa korkealuokkaista designia. Harkittua imagoa, nimekkäitä suunnittelijoita, lyhyitä tai keskipitkiä sarjoja, näyttävää lanseerausta mediassa.

Isot tehtaat hakevat suunnittelijoita yhtä lailla maan rajojen ulkopuolelta kuin kotitantereeltakin. Osa suunnittelijoista luokin uraansa jo varsin kansainvälisellä areenalla, luova työ ei tunne valtion rajoja.

Työskentelytapa on perusteellisen globaali, ollaan kaikkialla kaikkien kanssa ja kaiken aikaa. Muotoilijat työskentelevät ristiin rastiin milloin missäkin maassa, ja ranskalaiset, saksalaiset, suomalaiset tehtaat tuottavat heidän töitään. Seurauksena on eri maiden design-esineiden samanlaistuva tarjonta.

Skandinaavinen design on käsite maailmalla. Mitä käsitteestä jää jäljelle, jos suunnittelijat tulevat yhtä hyvin eteläisestä Euroopasta kuin Suomesta? Niin globaaleja emme sentään ole, että voisimme imaista toisen maan kulttuuriperinnön työvierailun yhteydessä. Ja kulttuuri toivottavasti näkyy kättemme jäljessä.

STUDIOLASI

Studiolasia valmistetaan pienissä ryhmissä. Koko prosessi lasin sulatuksesta, esineen valmistamisesta aina markkinointiin saakka on usein käsityölläisen omissa käsissä.

Pienehköjä lasistudioita on noussut ja tulee nousemaan yhä enemmän Suomeen. Tämä on seurausta taideteollisuusalaan kohtaan nousseesta kiinnostuksesta. Opiskelijoita haakeutuu koulutukseen yhä enemmän. Valmistuneista ainoastaan murto-osa hakeutuu ja voi päästä isompien tehtaiden palvelukseen.

Rinnakkain lasistudioiden kanssa ovat kansainväliset lasiworkshoptit lisääntyneet. Ne ovat tulleet erityisesti studiolasin parissa työskentelevien ja toisaalta alalle tulevien opiskelijoiden tarpeeseen. Kolmas workshopeissa koulututtava ryhmä ovat kokeneet, tehtaissa työskentelevät lasinpuhaltajat. Workshopeissa korostuu myös niiden sosiaalinen tehtävä, ne tukevat lasiperhehegemoniaa.

Studion ja suuren tehtaan ominaisuuksia on yhdistetty Nuutajärven lasitehtaalla. Tehtaalla työskentelevät taiteilijat ja puhaltajat ovat kehittäneet työympäristöä ja –mahdollisuuksia vapaan taiteen tekemiseen. Nykyisellään Nuutajärven hytti tarjoaa erinomaisen ympäristön taiteen tekemiselle. Suomalaisten taiteilijoiden lisäksi myös esimerkiksi amerikkalaisen studiolasin Grand Old Man Dale Chihuly on usein käyttänyt näitä mahdollisuuksia. Koska studiossa vain harvoin on samat tekniset toimintaedellytykset kuin tehtaassa, hän on suurempia projektejaan varten vuokrannut hyttiaikaa Nuutajärveltä. Nuutajärven lasitehtaan lisäksi hän käyttää samaa työskentelymetodia myös joissakin muissa eurooppalaisissa lasitehtaissa. Tällainen ”crossworking” ei tosin ole vielä mahdollista kovin monessa lasitehtaassa.

VAPAA TAIDE

Vapaan taiteen kenttä lasin alueella on vielä jäsentymätön ja muutoksen tilassa. Tämä oli nähtävissä muun muassa kansainvälisessä Venetsian Aperto Vetro –biennaalissa. Viimeksi vuonna 1998 järjestetyssä lasin katselmuksessa oli varsin eritasoisia töitä. Katsojan oli luultavasti mahdotonta hahmottaa, oliko kyseessä lasituotteiden vai taiteen näyttely. Esillä oli toisaalta käsityöllisiä astioita, jotkut lähes harrastelijamaista esineistöä, ja toisaalta monumentaalisia lasiveistoksia tai installaatioita.

Mielenkiintoinen tilanne on epäilemättä seurausta siitä, että lasi on vielä nuori vapaan taiteen ilmaisukeino. Se etsii paikkaansa, uomiaan ja lokeroitaan.

Enää pitkiin aikoihin taiteilijat eivät ole pitäytyneet pelkästään perinteisissä tekniikoissa, vaan vapaan taiteen piiriin ovat liittyneet monia materiaaleja käyttävät tekijät. Taide oivalletaan sisällöksi. Mitä merkitystä sillä on millä materiaalilla sisältö tuotetaan? Tästä ajatuksesta johtaen, tulevaisuuden ARS-näyttelyissä lasi on yhtä mahdollinen ilmaisuväline kuin jokin muukin.

KOULUTUS

Opiskelijoiden into ja toisaalta kuntien halu nostaa profiiliaan ovat lisänneet käsi- ja taide-teollisen opintojen tarjoajia viime vuosina.

Opintoja voi suorittaa korkeakoulu- tai ammattikorkeakoulutasolla. Koulutuskenttä on vielä hieman horjuva, eikä ole yllätys, että moni opiskelija huomaakin itsessään enemmän tekijän kuin tutkijan taipumuksia. Pidän kuitenkin tärkeänä, että taideteollisessa korkeakoulussa kehitetään yhtä lailla lasin tutkimusta kuin kädentaitojen opetusta. Tieteellinen ja taiteellinen perustutkimus on välttämätöntä alan kehityksen eteenpäin viemiseksi. Vastapainona on Wetterhoffin käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen antama lasinpuhaltajan koulutus, joka painottuu erityisesti varsinaiseen tekemiseen.